

РОЛЬ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ ТА ЇЇ ВІДМІННОСТІ ВІД ІНШИХ ТИПІВ ЕКОНОМІКИ

Гончаренко А. С. аспірантка, Харківський національний економічного університет імені С. Кузнеця

Сьогодні головним завданням сталого економічного розвитку країни є перехід до економіки, яка базується на використанні знань. Економіка знань розкриває нову роль і місце інтелекту людини в сучасному суспільстві, вплив інформації як головної продуктивної сили суб'єкта виробництва на розвиток економічної системи [1].

Дослідженням основних аспектів трансформаційних процесів економіки займалися зарубіжні і вітчизняні вчені, серед яких Ф. Хайєк, Й. Шумпетер, Ф. Махлупа, Д. Белл, М. Портер, М. Кастельс, Александрова В.П., Бажал Ю.М., Богиня Д.П., Гальчинський А.С., Геєць В.М., Гриньова В.М., Данько М.С., Дем'яненко В.В., Мочерний С.В., Федулова Л.І., Чухно А.А., Яковенко Л.І., інші.

Людству відомі різні економічні системи, які сформувалися в процесі тривалого історичного розвитку. Усі вони існували та існують маючи у розпорядженні певний запас знань. Основою ж економіки знань є продуктивні знання та якісна освіта, які визначають здатність до втілення інтелектуального капіталу в результати виробничої діяльності. Важливим є не тільки процес створення нових знань, але і їх передача, поширення і використання. Всі ці процеси безпосередньо залежать від рівня розвитку освіти, науки, бізнесу, спільним інструментом для яких є інформаційно-комунікаційні технології, які у взаємодії сприяють формуванню інтелектуального капіталу та є фундаментом розвитку нового суспільства. В умовах економіки знань змінюється діяльність комерційних підприємств, державних установ, закладів освіти та науки, тобто всіх учасників процесу створення і використання знання [2].

Тож, економіка знань базується на розвитку людського капіталу, використанні інформаційних технологій, залучення висококваліфікованого персоналу, що має особливі знання та уміння (soft skills), активізації інноваційної діяльності та використанні високоінтелектуальної праці [3].

Основи економіки знань заклали три випускники Віденського університету, які, втім, надалі жили й працювали в США: Й. Шумпетер, Ф. Хайєк та Ф. Махлуп. Економіку знань вони розглядали як один із секторів економіки [4]. Відомий український вчений В. Геєць економіку знань характеризує так: «Це економіка, в якій домінуючим фактором є процеси накопичення та використання знань; спеціалізовані (наукові) знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який поряд з працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує зростання і конкурентоспроможність економічної системи» [5].

Підсумовуючи проведені дослідження щодо сутності економіки знань, необхідно зазначити, що всі дослідники в основі економіки знань бачать знання як основний інструмент прискорення темпів науково-технічного прогресу, який

визначає тенденції виробничої і соціально-економічної трансформації суспільства.

Найчастіше економіку знань розглядають як синтез чотирьох складових: постіндустріальної економіки, що характеризується збільшенням частки сфери послуг порівняно зі сферою виробництва;

інформаційної економіки, оскільки знання як вищий рівень інформації відіграють роль фактору виробництва;

інноваційної економіки для якої характерним є практичне використання знання, перетворення його на інновацію;

глобальної мережевої економіки основу якої утворюють мережеві підприємства та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

До економіки знань відносять три основні сфери: науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи та інновації; освіту і навчання; інформаційно-комунікаційні технології, які у взаємодії сприяють формуванню людського капіталу [2].

Г. Беккер, створивши загальну теорію формування людського капіталу, одночасно проаналізував економічну ефективність освіти. За його висновками, людський капітал підприємства являє собою сукупність навичок, знань та вмінь людини, витрати на отримання яких через освіту, внутрішнє корпоративне навчання можуть з часом принести значний прибуток як робітнику, так і його роботодавцю [6]. Тому розвиток економіки, яка ґрунтується на знаннях та інформації, є безперервним процесом інвестування саме у людський капітал, оскільки за такого підходу людина набуває найвищої цінності в суспільстві [7].

В економіці знань провідну роль відіграє інтелектуальна власність, що охоплює об'єкти, джерела, процеси та результати наукової й інноваційної діяльності. Втілений у правах інтелектуальної власності і належним чином кількісно оцінений інтелектуальний ресурс знаходить реальне застосування на ринку чи в суспільстві, формуючи інтелектуальний капітал. Інтелектуальний капітал є активом підприємства, що визначає рівень його інноваційного розвитку, а також виступає основою розвитку інноваційного суспільства. Інтелектуальний капітал набуває дедалі більшого значення та є критерієм оцінювання суб'єктів господарювання, оскільки тільки за його допомогою можна відобразити динаміку організаційної стійкості та процесу створення цінностей.

Перехід від одного технологічного устрою до іншого не супроводжується повним виключенням ціннісних надбань попереднього, а, навпаки, є базою розвитку нової техніко-економічної парадигми. Отже, економіку, що ґрунтується на фізичній праці та сільському господарстві, змінила епоха індустріальної економіки, що ґрунтується на використанні природних ресурсів, яку в свою чергу змінює інформаційна економіка, а згодом – економіка знань. Проведене дослідження дозволило побудувати порівняльну характеристику кожного типу економіки та виявити їх основні риси та відмінності (табл. 1).

Таблиця 1 - Порівняльна характеристика типів економіки

Тип економіки	Основні риси	Відмінності
Традиційна економіка	Панують патріархальні, напівфеодальні взаємозв'язки між людьми, широко використовуються природні ресурси, а технічний прогрес досить обмежений	Земля виступає основною сировиною, видобуток та переробка – основний спосіб виробництва. Капіталомісткий тип економічного зростання
Інформаційна економіка	Економіка починає залежати від інформації, широко починають використовувати нове програмне забезпечення на підприємствах, зростає значення ІТ, в собівартість продуктів закладаються витрати на інформаційні технології	Стрімка комп'ютеризація та автоматизація бізнес-процесів, швидка обробка інформації
Нова економіка	З'являються високотехнологічні компанії, де Інтернет виступає основним економічним ресурсом; глобальний кластер економіки виробляє програмне забезпечення і постачає технології для усіх напрямків господарювання, створюються моделі господарювання для підвищення продуктивності	Перетворення інформаційних продуктів в об'єкт виробництва і споживання
Економіка знань	Створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення зростання і конкурентоспроможності; Усі сфери виробництва розвиваються за рахунок динамічного нарощення та оновлення знань	у складі виробленої продукції зростає частка доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової; змінюється характер людської праці на користь творчої та інтелектуальної діяльності.

До основних переваг економіки знань економікою слід віднести [2]:

необмеженість ресурсної бази;

віртуалізація взаємодії покупців і продавців – зниження витрат обігу;

неефективність протекціонізму як форми підтримки власного виробника, оскільки інновації не можуть бути обмеженими у своєму переміщенні;

формування та розвиток високотехнологічних ринків (основну роль у цьому відіграє науково-технологічний комплекс, який може сприяти переходу з рентно-сировинного укладу в інноваційне суспільство);

зростання експорту інтелектуальних послуг і людського капіталу, що характеризується більшою цінністю освіти як ресурсу, що копіюється у людині, а не в природних ресурсах.

Отже, економіка знань – це економіка, що основана на використанні знань, а також їх створенні з метою розвитку інтелектуального потенціалу та використання високоінтелектуального людського капіталу. Розвиток економіки знань передбачає безперервне інвестування в людський капітал. Оскільки інформація та знання як якісно новий виробничий ресурс стають головним чинником економічного зростання, то розвиток управління якістю структурою капіталу в економіці знань є актуальним завданням для підприємств України.

Список використаних джерел:

1. Геець В. М. Економіка знань та її перспективи для України. Наукова доповідь. / В. М. Гейця. – Київ : ІЕП НАНУ. – 2005. – 168 с.
2. Буняк Н. М. Економіка знань як нова форма соціально-економічного розвитку суспільства / Н. М. Буняк // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2012. – Вип. 32(1). – С. 59-62. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_32\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_32(1)_15).
3. Маслак О. І. Економіка знань: еволюція наукових уявлень, складові та чинники формування в новітніх умовах / О. І. Маслак, В. К. Данилко, Н. Є. Гришко, К. О. Скрипнюк // Ефективна економіка. – 2020. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8457>
4. Рак Н. Є. Економіка знань: сутність та фактори управління знаннями / Н. Є. Рак // Регіональна економіка. – 2009. – № 3. – С. 224-232.
5. Геец, В. М. Социально-экономические трансформации при переходе к экономике знаний / В. М. Геец // Социально-экономические проблемы информационного общества / под ред. д.э.н. Л.Г. Мельника. – Сумы: ИТД «Университетская книга». 2005. – 430 с. – С. 16-33.
6. Беккер Г. Человеческое поведение: экономический поход / Г.Беккер. – Москва : ГУ ВШЭ, 2003. – 644 с.
7. Квасній Л. Г. Розвиток економіки знань як безперервний процес інвестування у людський капітал / Л. Г. Квасній, О. Я. Щербан // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 206-211. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_31.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ

***Гавадзин Н. О.,** канд.екон.наук, доцент кафедри управління та адміністрування, **Гринів С. В.,** магістр, ЗВО «Університет Короля Данила»*

Дослідження сутності категорії фінансового результату активно проводяться науковцями та практиками. Адже в законодавчому полі України відсутнє чітке визначення поняття фінансовий результат, який є одним із найважливіших якісних показників діяльності підприємства.

Мета дослідження полягає в розкритті різних підходів до визначення категорії фінансового результату.

Економічний зміст фінансових результатів висвітлювався різними економічними школами: меркантилістичною, фізіократичною, класичною, неокласичною, інституціоналістичною, теорією трудового доходу, марксистською [1].